

Regeringens proposition till riksdagen om godkännande av avtalet om ändring av överenskommelsen mellan de nordiska länderna om tillträde till högre utbildning

PROPOSITIONENS HUVUDSAKLIGA INNEHÅLL

I denna proposition föreslås att riksdagen godkänner avtalet om ändring av överenskommelsen mellan Danmark, Finland, Island, Norge och Sverige om tillträde till högre utbildning. Den ursprungliga överenskommelsen trädde i kraft 1997 och dess syfte är att fördjupa det nordiska samarbetet och öka studerandenas möjligheter att söka och få tillträde till högre utbildning i de andra nordiska länderna.

Överenskommelsen har ändrats så att den gäller till utgången av 2015. Dessutom kommer den ersättning per studerande som betalas enligt överenskommelsens ersättningsförfarande stegvis att höjas från 22 000

DKK till 30 000 DKK åren 2013—2015. För 2014 och 2015 års ersättning ska tilläggas en indexreglering som fastställs av Danmarks Statistik på grundval av utvecklingen av konsumentprisindex.

Avtalet undertecknades i Helsingfors den 31 oktober 2012. Avtalet träder i kraft 30 dagar efter den dag då samtliga parter har meddelat utrikesministeriet i Finland att de har godkänt avtalet. I fråga om Åland, Färöarna och Grönland träder avtalet i kraft 30 dagar efter det att utrikesministeriet i Finland har underrättats om att avtalet träder i kraft för deras vidkommande.

ALLMÄN MOTIVERING

1 Nuläge

De nordiska länderna ingick en överenskommelse om tillträde till högre utbildning den 3 september 1996. Överenskommelsen trädde i kraft i maj 1997 (FördrS 23/1997, och för Ålands vidkommande FördrS 52/1997). Syftet med överenskommelsen är att ytterligare fördjupa det nordiska samarbetet och utöka studerandenas möjligheter att söka och få tillträde till högre utbildning i de andra nordiska länderna.

Enligt överenskommelsen får sökande som är bosatta i ett annat nordiskt land möjlighet att söka till högre utbildning på samma eller likvärdiga villkor som sökande från det egna landet. En utbildningssökande, som är behörig till högre utbildning i det nordiska land där han eller hon är bosatt, är också behörig till högre utbildning i de andra nordiska länderna. Överenskommelsen innehåller bestämmelser om tillämpning av urvalsförfarande, tillgodoräknande av studieprestationer samt delgivning av information.

I överenskommelsen bestäms också om ett ersättningssystem mellan länderna. Danmark, Finland, Norge och Sverige betalar eller får ersättning kalenderårsvis för högskolestuderande som avlägger examen i ett annat nordiskt land och som får studiestöd från sitt eget land. Respektive lands ersättningsandel beaktas som en ökning eller minskning då landets finansiella bidrag ("andel" i överenskommelsen) till den årliga budgeten för det nordiska samarbetet fastställs. Island och de självstyrande områdena i Norden är enligt överenskommelsen befriade från ersättningssystemet.

Som underlag för beräkningen av antalet studerande som omfattas av ersättningssystemet

används den statistik som årligen sammanställs av de nordiska studiestödsmyndigheterna på uppdrag av Nordiska ministerrådet. Ersättningen ska betalas för 75 procent av det antal studerande som studerar i ett annat nordiskt land men får studiestöd från sitt hemland. Antalet studerande som bedriver kortvariga utbytesstudier och antalet studerande inom forskarutbildning inverkar inte på det finansiella bidraget. Ersättningen per studerande var 22 000 DKK åren 1997—2012.

Antalet högskolestuderande som avlägger examen i något annat land än sitt hemland har ökat under överenskommelsens giltighetstid i alla nordiska länder. Under läsåret 1998—1999 studerade sammanlagt 44 435 personer utanför sitt eget hemland och fick studiestöd från något nordiskt land, läsåret 2011—2012 var motsvarande antal 48 826. Inom en period på 13 år har rörligheten ökat med knappt 10 procent. Antalet nordiska studerande i de andra nordiska länderna har också ökat. Under läsåret 1998—1999 var antalet högskolestuderande i ett annat nordiskt land som fick studiestöd från sitt hemland 6 486, under läsåret 2011—2012 var antalet 9 116. Ökningen utgjorde således ca 40 procent i denna grupp. I Danmark finns det största antalet sådana studerande från andra nordiska länder som omfattas av ersättningssystemet. Danmark är också det enda nordiska landet där antalet studerande som flyttar till andra nordiska länder är lägre än antalet som kommer från de andra nordiska länderna. Den bästa jämvikten mellan dessa två grupper finns i Sverige. Under överenskommelsens giltighetstid har årligen något mer än 200 sådana nordiska högskolestuderande som inverkar på det finansiella bidraget studerat i

Finland. Antalet studerande som flyttat från Finland för att studera i något annat nordiskt land har också hållit sig ungefär på samma nivå. (Läsåret 1995—1996: 1 180 studerande, läsåret 2011—2012: 1 109 studerande).

Studeranderörligheten mellan högskolorna i Norden läsåret 2011/2012

Land	Studerande som flyttar från landet	Studerande som flyttar till landet
Danmark	729	5 500
Finland	1 109	223
Island	1 162	100
Norge	3 527	995
Sverige	2 589	2 298

Källa: FPA

Enligt artikel 10 gäller överenskommelsen till utgången av 1999 om inte något annat avtalas före det. I enlighet med beslut av Nordiska ministerrådet har överenskommelsens giltighetstid förlängts åren 2000—2001, 2002—2003, 2004—2006, 2007—2009 och 2009—2012 (FördrS 23/2000, 90/2006, 89/2007, 22/2010).

Depositarie för överenskommelsen är utrikesministeriet i Finland.

2 Målsättning och de viktigaste förslagen

De nordiska länderna vill genom att förlänga giltighetstiden för överenskommelsen främja att medborgare i de nordiska länderna får tillträde till högre utbildning i de andra nordiska länderna. Avsikten är att genom avtalet ändra den ersättning per studerande som ingår i överenskommelsen och som avräknas som en minskning eller ökning i den årliga budgeten för det nordiska samarbetet, så att ersättningen bättre motsvarar de kostnader som till följd av utbildningen uppkommer för det nordiska land som tar emot studerande.

Bestämmelsen i artikel 7 tredje stycket ändras i fråga om ersättningssystemet så att ersättningen per studerande höjs från 22 000 DKK till 26 000 DKK år 2013 och till 30 000 DKK år 2014. För 2014 och 2015 års ersättning ska tilläggas en indexreglering på grundval av utvecklingen av konsumentprisindex. Höjningen fastställs av Danmarks Statistik utgående från prisutvecklingen i Danmark mellan januari 2013 och januari 2014.

Artikel 10 i överenskommelsen ändras så att giltighetstiden för överenskommelsen mellan de nordiska länderna förlängs till utgången av 2015.

Samtidigt som Nordiska ministerrådet godkände förlängningen av överenskommelsens giltighetstid till utgången av 2015 beslutade ministerrådet att överenskommelsens effekter ska utredas under giltighetstiden. Utredningen ska omfatta ett förslag till en eventuell förlängning av giltighetstiden efter år 2015.

3 Propositionens konsekvenser

Det är svårt att bedöma överenskommelsens betydelse för tillträdet till högre utbildning och för den ökade rörligheten mellan olika länder eftersom förutsättningarna för tillträde till utbildning i Europa samtidigt har främjats genom flera internationella överenskommelser och program. Man kan uppskatta att den nordiska överenskommelsen har bidragit till att högskolorna fäster vikt vid lika-behandling av utländska sökande. Man har kunnat hänvisa till överenskommelsen i situationer där det har varit uppenbart att alla nordiska medborgare inte har behandlats på lika villkor. Exempelvis hösten 2010 hänvisade de nordiska undervisningsministrarna till överenskommelsen efter det att Sverige ändrat urvalskriterierna för högskolorna så att medborgare i andra nordiska länder inte behandlades på lika villkor som svenska sökande. Sverige ändrade grunderna för antagning av studerande till denna del 2011.

Överenskommelsens ekonomiska konsekvenser hänger samman med det ersättnings-

system genom vilket man jämnar ut de kostnader som utbildning som leder till examen förorsakar det land som tar emot studerande från andra nordiska länder. Ersättningssumman har inte höjts förut under överenskommelsens giltighetstid. År 2013 kommer ersättningen per studerande att vara 26 000 DKK, vilket motsvarar ca 3 500 euro, och år 2014 kommer den att vara 30 000 DKK, vilket motsvarar något över 4 000 euro. Ersättningssystemet har en ökande effekt på Norges, Finlands och Sveriges finansiella bidrag till den årliga budgeten för det nordiska samarbetet. Den största ökande effekten gäller Norges finansiella bidrag. Den ökande effekten av överenskommelsen på Finlands finansiella bidrag till den årliga budgeten för det nordiska samarbetet var år 2009 ca 13,3 miljoner DKK (ca 1,8 miljoner euro), år 2010 ca 12,7 miljoner DKK (ca 1,7 miljoner euro), år 2011 ca 11,7 miljoner DKK (ca 1,6 miljoner euro) och år 2012 ca 12,7 miljoner DKK (ca 1,7 miljoner euro).

Enligt kalkyler utförda av Nordiska ministerrådets sekretariat utgående från antalet studerande år 2010—2011 beräknas Finlands finansiella bidrag för 2013 utan föreslagen höjning bli 14,7 miljoner DKK (1,96 miljoner euro) och med beaktande av den föreslagna höjningen ca 17,3 miljoner DKK (ca 2,3 miljoner euro). Den ändring av ersättningssystemet som föreslås för 2013 kommer således att höja Finlands finansiella bidrag med ca 356 000 euro jämfört med det finansiella bidrag som beräknats utgående från antalet studerande år 2010—2011 och ersättningsreglerna enligt gällande överenskommelse.

År 2014 beräknas Finlands finansiella bidrag utgående från antalet studerande år 2010—2011 uppgå till ca 2,7 miljoner euro och år 2015 fortfarande vara på samma nivå om det inte sker några stora förändringar i antalet studerande. Uppskattningarna av det finansiella bidraget för åren 2014 och 2015 omfattar indexhöjningar.

Anslaget för år 2013 för Finlands finansiella bidrag till Nordiska ministerrådets budget har reserverats under moment 24.90.66 under

utrikesministeriets huvudtitel. Anslag för åren 2014 och 2015 ska reserveras i budgeten för respektive år av anslagen för nordiskt samarbete. Ändringen av det finansiella bidraget har inga ekonomiska konsekvenser för högskolorna.

4 Beredningen av propositionen

Ändringen av överenskommelsen bereddes av Rådgivningsgruppen för nordiskt samarbete inom högre utbildning (HØGUT) och Nordiska ämbetsmannakommittén för utbildning och forskning (ÅK-U) vid Nordiska ministerrådet från och med våren 2012. Åland har varit representerat under beredningsarbetet. En representant för högskolorna har deltagit i arbetet i rådgivningsgruppen HØGUT. De nordiska länderna godkände ändringen av överenskommelsen i Nordiska ministerrådet den 20 september 2012 under förutsättning att de nationella beslutsfattande organen godkänner ändringen av överenskommelsen.

Remissyttranden om avtalet och om ändamålsenligheten med undertecknandet av det har begärts av utrikesministeriet, finansministeriet och Ålands landskapsregering. Finansutskottet förordade beviljandet av fullmakter att underteckna avtalet den 17 oktober 2012. Republikens president beviljade undervisningsministern fullmakt att underteckna avtalet den 19 oktober 2012. De nordiska ministrarna undertecknade avtalet i Helsingfors den 31 oktober 2012.

Danmark, Island, Norge och Sverige samt Färöarna och Grönland har underrättat utrikesministeriet i Finland att de godkänner avtalsändringarna.

Propositionen har beretts vid undervisnings- och kulturministeriet. Remissyttranden om utkastet till regeringens proposition har begärts av universiteten och yrkeshögskolorna samt andra centrala intressentgrupper. Utlåtarna understödde en ändring av överenskommelsen enligt förslaget. Därtill understödde utlåtandena avsikten att utreda överenskommelsens effekter under giltighetstiden.

DETALJMOTIVERING

1 Avtalets innehåll och förhållande till lagstiftningen i Finland

Artikel 1. Enligt artikeln ändras artikel 7 tredje stycket, som gäller ersättningssystemet, i överenskommelsen av den 3 september 1996. Ersättning betalas även i fortsättningen för 75 procent av antalet studerande som får studiestöd från det land där studeranden är bosatt och enligt detta lands regler, för sådana högre utbildningar i ett annat nordiskt land som avses i artikel 1 i den ursprungliga överenskommelsen. Den årliga ersättningen per studerande är 22 000 DKK. Ersättningen per studerande höjs från 22 000 DKK till 26 000 DKK år 2013 och till 30 000 DKK år 2014. För 2014 års ersättning ska dessutom tilläggas en indexreglering enligt det danska konsumentprisindexet (förbrukerprisindex). Regleringen görs av Nordiska ministerrådets sekretariat på basis av en uppskattning från Danmarks Statistik av prisutvecklingen i Danmark från januari 2013 till januari 2014. Därefter ska ersättningen indexregleras på samma sätt följande år. Betalningen mellan länderna avräknas som minskning eller ökning av dessa länders finansiella bidrag till den årliga budgeten för det nordiska samarbetet.

Artikel 2. Enligt artikeln ändras artikel 10 andra stycket i den ursprungliga överenskommelsen, vilket gäller överenskommelsens giltighetstid. Överenskommelsen gäller till utgången av 2015, om inte något annat avtalas före det.

Artikel 3. I artikeln bestäms om avtalets ikraftträdande.

Artikel 4. I artikeln bestäms om deponering av avtalet. Originalexemplaret av avtalet deponeras hos utrikesministeriet i Finland,

som tillställer de övriga parterna bestyrkta kopior därav.

2 Ikraftträdande

Avtalet träder i kraft 30 dagar efter den dag då samtliga parter har meddelat utrikesministeriet i Finland att de godkänner avtalet. För Ålands, Färöarnas och Grönlands vidkommande träder avtalet i kraft 30 dagar efter det att utrikesministeriet i Finland har underrättats om avtalets ikraftträdande för deras del.

Överenskommelsen innehåller bestämmelser som enligt självstyrelselagen för Åland (1144/1991) faller inom landskapet Ålands behörighet.

3 Behovet av riksdagens samtycke samt behandlingsordning

I 94§ 1 mom. i grundlagen sägs att riksdagens godkännande krävs för fördrag och andra internationella förpliktelser som innehåller sådana bestämmelser som hör till området för lagstiftningen eller annars har avsevärd betydelse, eller som enligt grundlagen av någon annan anledning kräver riksdagens godkännande. Riksdagens godkännande krävs bl.a. om avtalet förorsakar Finland sådana betydande periodiska kostnader eller engångsutgifter som inte kan täckas med de anslag som redan beviljats eller de medel som reserverats i budgeten.

Avtalet innehåller inga bestämmelser som hör till området för lagstiftningen, men det föranleder sådana periodiska och betydande kostnader på grund av vilka riksdagen måste godkänna avtalet.

Avtalet innehåller inga bestämmelser som gäller grundlagen på det sätt som avses i 94 § 2 mom., vilket innebär att beslut om godkän-

nande av avtalet kan fattas med enkel majoritet.

Med stöd av vad som anförts ovan och i enlighet med 94 § i grundlagen föreslås att

riksdagen godkänner avtalet av den 31 oktober 2012 om ändring av överenskommelsen mellan Danmark, Finland, Island, Norge och Sverige om tillträde till högre utbildning.

Helsingfors den 13 juni 2013

Statsminister

JYRKI KATAINEN

Undervisningsminister *Krista Kiuru*

*Bilaga***AVTAL****OM ÄNDRING AV ÖVERENSKOMMELSEN MELLAN DANMARK, FINLAND, ISLAND, NORGE OCH SVERIGE OM TILLTRÄDE TILL HÖGRE UTBILDNING**

Regeringarna i Danmark, Finland, Island, Norge och Sverige (nedan kallade parterna); som har avtalat om ändring av överenskommelsen av den 3 september 1996 mellan Danmark, Finland, Island, Norge och Sverige om tillträde till högre utbildning (nedan kallad överenskommelsen),

— genom notväxling den 13 mars 2000 i enlighet med Nordiska ministerrådets beslut av den 1 juni 1999,

— genom notväxling den 3 november 2006 i enlighet med Nordiska ministerrådets beslut av den 1 december 2000, 4 juni 2003 och 1 november 2006,

— genom avtal den 23 april 2009 samt
— i överensstämmelse med Nordiska Ministerrådets beslut av 20 september 2012, som finner det ändamålsenligt att ändra och förlänga överenskommelsen; har blivit eniga om följande:

Artikel 1

Artikel 7 stycke tre i överenskommelsen erhåller följande nya lydelse: ”Betalingen ska erläggas för 75 procent av det antal studerande, som får studiestöd från det land där studeranden är bosatt och enligt detta lands regler, för sådana högre utbildningar i ett annat nordiskt land som avses i Artikel 1. Den årliga ersättningen per studerande är DKK 22 000. Ersättningen per studerande höjs från DKK 22 000 till DKK 26 000 år 2013, och till DKK 30 000 år 2014. För 2014 års ersättning skall tilläggas en indexreglering enligt det danska konsumentprisindexet (forbrugerprisindex). Regleringen görs av Nordiska Ministerrådets sekretariat på basen av en uppskattning från Danmarks Statistik av prisutvecklingen i Danmark från januari

2013 till januari 2014. Därefter skall ersättningen indexregleras på samma sätt följande år. Betalningen mellan länderna avräknas som minskning eller ökning av dessa länders andel i den årliga budgeten för det nordiska samarbetet.”

Artikel 2

Artikel 10 stycke två i överenskommelsen erhåller följande nya lydelse: ”Överenskommelsen ska gälla till utgången av 2015, om inte något annat avtalas dessförinnan.”

Artikel 3

Detta avtal träder i kraft trettio dagar efter den dag då samtliga parter har meddelat det finska utrikesministeriet att de har godkänt avtalet.

Detta avtal upphör att vara i kraft när överenskommelsen upphör att vara i kraft.

För Färöarnas och Grönlands respektive Ålands vidkommande träder avtalet i kraft trettio dagar efter det att det finska utrikesministeriet har underrättats om att avtalet skall ha giltighet för Färöarna och Grönland respektive Åland.

Det finska utrikesministeriet meddelar de övriga parterna om mottagandet av dessa meddelanden och om tidpunkten för avtalets ikraftträdande.

Artikel 4

Originalexemplaret till detta avtal depone- ras hos det finska utrikesministeriet, som till- ställer de övriga parterna bestyrkta kopior därav.

Till bekräftelse härav har de vederbörligen befullmäktigade ombuden undertecknat detta avtal.

Avtalet undertecknades i Helsingfors den 31 oktober 2012 i ett exemplar på danska, finska, isländska, norska och svenska språken. Samtliga texter har samma giltighet.

För Danmarks regering:

För Finlands regering:

För Islands regering:

För Norges regering:

För Sveriges regering: